

Den næste sag på dagsordenen var:

Anden behandling af forslag til lov om bybefolkningens forsyning med mælk og fløde.

(Første behandling findes i tidenden sp. 230, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 349).

Der var stillet 7 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets paragraffer, ændringsforslagene og spørgsmålet om lovforslagets overgang til tredje behandling sattes til forhandling under ét.

Udvalgets ordfører (Edel Saunte): Det er jo nu fjerde gang, vi i det høje ting behandler spørgsmålet om bybefolkningens forsyning med mælk og fløde, og det må derfor være naturligt, at ordførerne i det hele kan henvise til de bemærkninger, der er gjort ved de tidligere behandlinger. Jeg vil dog som ordfører for udvalget oplyse, at lovforslaget på ny, altså for tredje gang, har været genstand for udvalgsbehandling, at vi i udvalget har foretaget en ny indgående behandling af det foreliggende lovforslag og dets enkelte bestemmelser, og at vi har modtaget deputationer og skriftlige henvendelser fra forskellig side, fra Storkøbenhavns Detailmejerier, fra Den danske Bagerstands Fællesorganisation, fra Landsforeningen af Detail-Mælkehandlere i Danmark, fra Grosserer-Societetets Komité og Industrirådet og en række andre organisationer. Vi har rettet en række spørgsmål til handelsministeren og har modtaget udførlige skriftlige besvarelser vedrørende disse spørgsmål.

Udvalget har, som man kunne vente, delt sig i et mindretal og et flertal. Det er jo således, at hver gang sagen har været behandlet, er det klart fremgået af debatten, at der er en fløj i det høje ting, som er uenig i denne lov, og en fløj, som er lige så begejstret for loven, som den anden fløj er uenig i den, og jeg tror ikke, at det for mit vedkommende vil være nødvendigt at gå langt ind i denne debat.

Hvad angår de ændringsforslag, der er stillet, deler de sig i ændringsforslag, som er stillet af ministeren og tiltrådt af udvalgets flertal, og ændringsforslag, som er stillet af mindretallet. Nogle af ændringsforslagene går ud på at tydeliggøre de bestemmelser, som allerede findes i loven, men som vi har ment i udvalget måske kunne gøres tydeligere. Således tilsigter ændringsforslag nr. 2 at tydeliggøre den gældende bestemmelse, så der ikke kan opstå nogen tvivl om, hvorvidt konsum-is er omfattet af lovens bestemmelser eller ikke.

Ændringsforslagene nr. 3 og 4 tilsigter dels en klargøring, dels at give større frihed for den enkelte kommune til at åbne mulighed for ferielukning for detailmejerierne, når det kan ske uden ulempe for forbrugerne og uden ulempe for mejerierne.

Vi har endvidere fundet det rimeligt at udvide antallet af medlemmer i Storkøbenhavns mælkeudvalg på grund af den meget store stigning i omegnskommunernes befolkningstal. Det foreslås derfor ved ændringsforslag nr. 5, at medlemstallet udvides fra 8 til 9.

Ændringsforslagene nr. 6 og 7 går ud på at stille handelsministeren friere, når han skal vælge den person, der skal lede ankenævnet. Endvidere har vi ment, at det for en ordens skyld burde stå i selve loven, at ankenævnets afgørelser kan indbringes for domstolene. Dette har vi opfattet som en selvfølge, men det er altid rart, at det står i loven, så der ikke kan blive diskussion om det. Endelig har vi ment, at hvis sådan anke skulle finde sted, kan den ikke have opsættende virkning, da det ville virke alt for forstyrrende for mælkehandelen i det pågældende område.

Mindretallet har stillet ændringsforslag nr. 1 om en ny affattelse af lovforslagets tekst, og det går jeg ud fra at mindretallets ordfører vil komme nærmere ind på. Men jeg vil allerede nu sige, at flertallet ikke kan tiltræde dette ændringsforslag, fordi dets vedtagelse i virkeligheden ville betyde afskaffelse af en samlet mælkeordning her i landet. Flertallet er af den opfattelse, at mælkeordningen har været af stor værdi, at den ganske vist har trængt til visse ændringer, men at den også, således som den har virket hidtil, har skaffet billigere mælk og mælk af højere sundhedsmæssig kvalitet. Det er ikke sådan — det erkender vi — at man

[Edel Saunte.]

kan sige, at mælkens behandling på forhandlingsstederne har været ringere i de byer, der ikke har en mælkeordning, end i de byer, der har det. Vi er af den overbevisning, at hvis man virkelig skal have en sundhedskontrol, der går helt tilbage til produktionsstederne, vil det være nødvendigt, at man har et vist begrænset antal steder, der skal holdes kontrol med, og at man har en fast kreds af fabrikker, stormejerier, eller hvad man skal kalde det, der behandler denne mælk, og at man får klar orden og system i leveringen til detailmejerierne og fra detailmejerierne til forbrugerne. Vi er af den opfattelse, at lovforslaget vil skabe muligheder for, at den gode udvikling, der er sket både med hensyn til pris og kvalitet, kan fortsættes.

Jeg vil gerne sige, at det kan jo heller ikke være nogen overraskelse for det høje ting, at det ærede medlem frk. Gudrun Bjørner, som repræsenterer retsforbundet, vel har tiltrådt flertallets bemærkninger i betænkningen, og det ærede medlem har allerede i udvalget meddelt, at retsforbundet agtede at stemme for de ændringsforslag, der er stillet af ministeren og tiltrådt af flertallet — derfor har det ærede medlem tiltrådt betænkningen — men det ærede medlem agter hverken at stemme for eller imod mindretallets ændringsforslag, og ved lovforslagets tredje behandling vil det parti, det ærede medlem repræsenterer, ikke stemme for lovforslaget. Det skal altså ikke opfattes således — som det står i betænkningen, hvor det hedder, at det ærede medlem har tiltrådt flertallets indstilling — at det ærede medlem dermed forpligter sig til at stemme for lovforslaget.

Anker Lau: På tirsdag den 1. april er det 100 år siden, næringsloven af 1857, som indførte næringsfriheden her i landet, blev sat i kraft. Det ville jo være en mærkelig skæbnens ironi, hvis det foreliggende lovforslag skulle lide den skæbne netop at komme til tredje behandling på tirsdag, men der er jo en vis risiko for det; det er ikke så langt ud i fremtiden, så jeg vil lige nævne det.

Forslaget er, som tidligere nævnt ved mange lejligheder, efterhånden ikke alene i strid med erhvervsfrihedens mest grund-

læggende principper, men er også i hvert tilfælde under normale og under de nuværende forhold i strid med grundlovens § 74 om, at alle indskrænkninger i den frie og lige adgang til erhverv, som ikke er begrundede i det almene vel, skal hæves ved lov.

Ved det foreliggende lovforslag gør man det stik modsatte; man indfører en afgjort hindring for den frie og lige adgang til erhverv. Hidtil har man dog kun haft en almindelig bemyndigelseslov med begrænsning på åremål o. s. v.; nu skal det gennemføres ved lov.

Jeg har også i udvalget rejst den tanke; om det ikke var rigtigt, at man enedes om i fællesskab at spørge de højeste juridiske myndigheder om forholdet til grundloven. Det har man imidlertid ikke villet. Regeringspartierne, inklusive retsforbundets repræsentant, ville ikke tilslutte sig den tanke, og så har vi naturligvis måttet lade den falde, da betydningen ligger i, at udvalget samlet foretog en sådan henvendelse.

Medens vi er ved principperne, må jeg have lov til at gøre opmærksom på, at der i betænkningen har indsneget sig en fejl, som jeg måske nok burde have opdaget, da jeg fik udkastet, men da vi netop i udvalget har talt om det, faldt det mig ærlig talt ikke ind at gå så nøje ind på det afsnit i betænkningen, som drejer sig om det rent refererende. Blandt de skriftlige henvendelser henvises der til sådanne fra Grosserer-Societetet og Industrirådet, og den ærede ordfører for udvalget tilføjede, at der var rettet henvendelse også fra en række andre organisationer, men det står der ikke noget om i betænkningen. Henvendelserne begrænser sig nemlig ingenlunde til disse to organisationer. Der er sket det, at samtlige danske erhvervs hovedorganisationer, altså foruden de to nævnte organisationer Landbrugsrådet, Provinshandelskammeret, Centralforeningen af Hotelværetter og Restauratører, Assurandør-Societetets Komité, Håndværksrådet, De danske Bankers Fællesrepræsentation, Butikshandelens Fællesråd og Dansk Dampskibsrederiforening, har gentaget deres principielle protest imod dette lovforslags gennemførelse.

Den tidligere protest står i sin helhed i

[Anker Lau.]

Folketingstidende under sidste års behandling af sagen, og jeg skal derfor ikke nu spille det høje tings tid ved at gentage noget i den retning, men blot understrege, at den protest, der foreligger denne gang, er i forstærket form. Hele det danske erhvervsliv med undtagelse af den lille gruppe konsummælke-mejerier med tilhørende privilegerede leverandører, som har et monopol i byerne, står stadig samlet i modstanden mod den monopolsocialistiske udvikling, som nu indledes med lovgivningen om mælkehandelen. Det forekommer mig at være en så væsentlig kendsgerning, at det burde have forhindret en regering, som omfatter både det radikale venstre og retsforbundet, i at gennemtrumfe en lov som denne.

Jeg finder i øvrigt ingen anledning til her for tredje eller fjerde gang at genopfriske hele den argumentation eller diskussion, som vi nu har hørt så ofte. Jeg skal i den henseende henvise til mindretallets udtalelse i mælkekommissionens betænkning fra 1955 og til det høje tings mange tidligere forhandlinger om sagen. Kun vil jeg gerne endnu en gang ganske kort understrege to ting: for det første er der ikke ført noget bevis for, at monopoliseringen har givet nogen prisfordel, som ikke kunne opnås under frie forhold, og for det andet er det bekræftet, at den sundhedsmæssige side af sagen ikke behøver at blive forringet under frie forhold. I øvrigt er det en mærkelig taktik, man somme tider anvender, når man på en række områder beklager sig over manglende konkurrence. Hvert øjeblik, når der er erhvervspolitiske forhold til diskussion her i tinget, beklager man sig over, at erhvervene ikke vil konkurrere, og jeg kan i så henseende henvise til de mange udtalelser, der er faldet ved monopollovens behandling i sin tid. Her har man imidlertid et område, hvor der var konkurrence, før ordningerne blev sat i kraft, og det første, man gør, er at afskaffe konkurrencen og skabe et monopol! Jeg tror som sagt, at man i virkeligheden er kommet til det stadium nu, hvor al diskussion er mere eller mindre overflødig, hvor et ja eller nej må afgøre sagen. Viggo Hørup skal engang have sagt disse vise ord, at når alle gode argumenter for og imod er brugt op, bliver der altid det tilbage, om man vil eller ikke vil.

Her tror jeg vi står i dag. Vi vil altså ikke. Derfor har vi stillet ændringsforslag nr. 1. Det går ud på, at mælke monopolerne skal afvikles i løbet af et kort åremål. Da forholdene med hensyn til de løbende koncessioner er forskellige i de forskellige byer, har vi ment det rigtigt, at det blev kommunalbestyrelserne, der fastsatte de omgangsbestemmelser, som nødvendigvis må til, og derfor har man foreslået indsat et navn, som skal afgøre de stridsspørgsmål, som naturligvis på dette som så mange andre områder opstår, når noget skal afvikles. Dette forslag er med en ganske uvæsentlig forskel identisk med det forslag nr. 2, som vi stillede i kommissionsbetænkningen. I kommissionen fik dette forslag tilslutning fra repræsentanter for Landbrugsrådet, Storkøbenhavns Detailmejerier, Den danske Bagerstands Fællesorganisation, det konservative folkeparti, venstre og retsforbundet. Det ville jo have sin betydning, om retsforbundet også i dag ville støtte forslaget, men arbejdet i udvalget giver desværre ikke grund til håb herom.

Efterhånden som årene er gået under mælkeordningen, har der vist sig flere og flere irritationsmomenter rundt omkring. Livet vokser simpelt hen ud af de rammer, som man tvangsmæssigt har lagt denne handel i. Distriktsfordelingen i København er jo allerede helt skæv i dag. Befolkningen vokser ude i omegnen, men de tre store mejerier inde i byen skyder så deres distrikter ud i omegnen, så at i alt fald det, man ville opnå i retning af det rationelle, forsvinder. Havde livet selv fået lov til at råde, var de mejerier, der lå derude, vokset op naturligt; nu holder man dem kunstigt nede.

Det er jo ikke blot i byerne, at dette monopolsystem føles mere og mere urimeligt. Der er også en voksende spænding mellem de landmænd, som har fået andel i monopolleverancerne, og de landmænd, som ikke kan få lov til at levere til byerne. Jeg kender bl. a. et tilfælde i Holbæk, hvor landmændene inden for Holbæk kommune holdes ude til fordel for længere borte liggende landbrugere. Hvad så? Landmændene i Holbæk må køre endnu længere væk end ind til byen for at komme af med deres mælk. Det er ikke videre rationelt. Der er tilfælde af lignende stridigheder rundt omkring i

[Anker Lau.]

landet, som tyder på højst uheldig vilkårlighed i behandlingen af de forskellige interesser.

Endelig er der hele mælkeмоноpolets forhold til bagerens store erhverv. Bagerne tvinges til at købe mælk, ikke alene den, de skal bruge til salg i butikkerne, men også den, der indgår i deres produktion, hos bestemte mejerier. Ved ejerskifte tages mælkesalget fra deres forretning uden erstatning. I betænkningen fra kommissionen er der i sin tid rettet en henstilling om, at man yder sådanne erstatninger; men hele dette spørgsmål siger loven som sådan ikke direkte noget om. Det henhører under de mælkeordninger, som kommunerne laver, og som ministeren godkender. Bagerne støttede og støtter stadig vort afviklingsforslag som den eneste rigtige løsning på problemet. Da man imidlertid nu ser en overhængende fare for, at lovens vedtagelse bliver en realitet, har dette truede erhverv foretaget en fornyet henvendelse til folketinget. Der foreligger for mig, udarbejdet af bagerne, et ændringsforslag til det foreliggende lovforslag, som ville give bagerne en rimelig placering i mælkehandelen. Jeg henstiller derfor, at der mellem anden og tredje behandling bliver lejlighed til at indbringe dette forslag for udvalget og drøfte det med den højtærede minister.

Sluttelig skal jeg anbefale det høje ting at stemme for vort ændringsforslag. Vi vil fra vor side med en enkelt undtagelse, som det fremgår af betænkningen, undlade at stemme for flertallets ændringsforslag, selv om de på visse områder betyder forbedringer i forhold til det bestående.

Poul Claussen: Jeg er enig med den sidste taler, det ærede medlem hr. Anker Lau, i bedømmelsen af den stilling, som flertallet har taget til dette forslag. Man har hæftet sig ved den omstændighed, at flere gode ting er fremgaaet af den lov, vi nu har til ændring. Det er erkendt også fra vor side, men vi kan blot ikke erkende, at en opretholdelse af denne krigs- og kriseprægede lovgivning skal være en absolut betingelse for en fortsættelse af de goder, man har fået ved mælkeloven af 1940. Vi er tilhængere af de friest mulige næringsforhold og kan ikke erkende, at vi her bevæger os

på et område, hvor der skal gælde helt andre bestemmelser, restriktive bestemmelser, end på så mange andre områder, hvor det drejer sig om handel med fødevarer. Det, vi har imod det foreliggende lovforslag, er, at det giver mulighed for en videreførelse af den restriktive politik over for mælkehandelen. Det ligger efter forslaget i kommunernes hånd ikke blot at opretholde de hidtidige forhold, men også at skærpe dem, og vi finder derfor, at det eneste rigtige er at afvikle denne lovgivning, således som det fremgår af vor tilslutning til ændringsforslag nr. 1.

Jeg skal ligeledes henvise til den omstændighed, at en ophævelse af den gældende lovgivning på mælkehandelens område er anbefalet af praktisk talt alle vore betydende erhvervsorganisationer, og jeg vil ligeledes, som den forrige ærede taler gjorde det, henvise til, at Den danske Bagerstands Fællesorganisation så sent som i en henvendelse den 10. marts d. å. meget alvorligt har gjort opmærksom på, at de indgreb, man allerede har foretaget i kraft af den gældende lov, nu vil fortsætte over for dette erhverv, en indgriben, som også vi finder ganske urimelig og unødvendig. Jeg skal altså på mit partis vegne anbefale, at man stemmer for ændringsforslag nr. 1.

Med hensyn til vor stilling til de øvrige ændringsforslag vil jeg gerne bemærke, at vi ikke, selv om en gennemførelse af disse ville byde på nogle fordele i forhold til det fremsatte lovforslag, ønsker at stemme for dem. Ligeledes må vi forbeholde os vor stilling ved lovforslagets tredje behandling, idet vi ikke agter at medvirke til dets gennemførelse, såfremt vort ændringsforslag nr. 1 vil blive forkastet, hvad der vel er udsigt til.

Kirsten Gloerfelt-Tarp: Når vi nu for fjerde gang i løbet af det sidste par år drøfter mælkeordningen her i tinget, vil jeg i modsætning til oppositionens førstemand i denne sag, det ærede medlem hr. Anker Lau, holde mig på jorden. Hans argumentation for afvikling af mælkeordningerne forekommer mig noget luftig. Han søger principstrid, hvor det ikke drejer sig om principper, han søger politisk strid i et upartipolitisk spørgsmål, han lægger vægt på almindelige vendinger om næringsfrihed og monopol-

[Kirsten Gloerfelt-Tarp.]

socialisme, ja, han viger end ikke tilbage for at anvende ordet grundlovsstridig, men glemmer, at der i grundlovens § 74 tales om alle indskrænkninger i erhvervsfriheden, „som ikke er begrundede i det almene vel“, og det er vel det høje ting, der må bestemmes, og det er begrundet i det almene vel eller ej.

Jeg og min gruppe er efter nøje prøvelse af erfaringerne under de nugældende mælkeordninger fortsat af den opfattelse, at mælkeordningerne har reduceret omkostningerne ved behandling og salg af mælk og fløde og skaffet forbrugerne billigere mælk, end de ellers ville have fået. Dette må være hovedsagen, når man står over for, om man skal ophæve ordningerne, så meget mere som denne udvikling er gået hånd i hånd med en hygiejnisk forbedring af et for befolkningens sundhed så vigtigt levnedsmiddel. Vi hørte i kommissionen gang på gang, hvorledes den hygiejniske sagkundskab lagde vægt på en fortsættelse af mælkeordningerne, idet man vel teoretisk kunne tænke sig det, som det ærede medlem hr. Anker Lau og det ærede medlem hr. Poul Claussen fremhæver, at man uden en ordening kunne opretholde et hygiejnisk fremskridt; men det blev samtidig understreget, at det i praksis vil være meget vanskeligt, at kontrollen ikke kunne blive så effektiv, og at det ømtålige spørgsmål, den hygiejniske mælk, i stor udstrækning er et opdragelsesspørgsmål også på produktionsstedet, og at man derfor ikke vidste, hvor man i praksis var henne, hvis en sådan ordening ophævedes. Derfor må jeg anbefale, at man stemmer imod mindretallets ændringsforslag — det liberalistiske forslag kalder det ærede medlem hr. Anker Lau det — hvorefter man vil tvinge kommuner, der frivilligt har indført mælkeordninger, til at ophæve dem.

Jeg sagde før, at spørgsmålet om mælkeordningerne ikke er og for øvrigt aldrig har været et partipolitisk spørgsmål, og vil i den forbindelse fremhæve, hvad tidligere har været fremhævet her i tinget, at utallige kommuner med borgerligt styre har fundet det hensigtsmæssigt at gennemføre sådanne ordninger. Det, der i særlig grad gør det ærede medlem hr. Anker Laus argumentation så hul — det ærede medlem hr. Poul Claussens tone er lidt blidere, og det er jo naturligt, at en apoteker har noget mere

forståelse af, at der er forskel på koncessionerede virksomheder og almindelige monopolvirksomheder — det, der i mine øjne gør det ærede medlem hr. Anker Laus argumentation så hul, er, at der for mig ingen tvivl er om, at hvis mælkeordningerne i henhold til lovgivningen blev ophævet, fik vi ikke den fri konkurrence, men en af organisationerne etableret monopolordning.

Jeg tror, der er sagt nok i denne sag, og skal derfor slutte med at anbefale, at man stemmer for ministerens ændringsforslag og imod mindretallets, og blot tilføje, at hvis mindretallet havde troet, der var mulighed for at få dets ændringsforslag vedtaget, havde det næppe turdet stille det.

Gudrun Bjørner: Ja, jeg er nu heller ikke imponeret af det ærede medlem hr. Anker Laus indsats under udvalgsarbejdet i denne sag og i øvrigt heller ikke af det ærede medlems indlæg her i dag. Han kunne da virkelig godt have gået noget videre end til bare lige at køre frem med de gamle travere. Der havde været rig mulighed for at konstatere den mærkværdige udvikling i forholdet mellem prisen pr. fedttenhed i mælk og prisen pr. fedttenhed i smør. Det må dog være klart og tydeligt for hver eneste, at faldet i prisen pr. fedttenhed i smør er $33\frac{1}{3}$ pct. fra 1953 til nu, beregnet på akkurat samme tid af året, medens mælkeprisens stigning, ligeledes udregnet efter fedtindhold og beregnet på akkurat samme tid af året, fra 1953 til 1958 er 23 pct. Prisen på smørrets fedttenheder er altså faldet med $33\frac{1}{3}$ pct., og det drejer sig vel at mærke ikke om det dejligt billige smør, vi nu kan få, dette ferske smør, nej, det er det ganske normale smør, man kunne få både dengang og nu. Det kan ikke være nogen hemmelighed for nogen, at der er blevet dette meget store misforhold. Nå, men når det ærede medlem hr. Anker Lau ikke nævner det, er det måske, fordi det er kommet landbrugerne til gode, for mejeriernes og mælkeudsalgenes avancer bliver jo meget grundigt kontrolleret af mælkeforsyningsudvalget i København, så det er ikke dem, der får mere; det må altså være landbruget.

Man skulle i det hele taget tro, at venstre måtte være mægtig godt tilfreds med en lov, som faktisk støtter det betrængte landbrug i disse vanskelige tider, medens man

[Gudrun Bjørner.]

skulle tro, at socialdemokraterne på bybefolkningens vegne måtte protestere imod en lov, som åbenbart har gjort mælken dyrere for københavnerne.

I betænkningen står der, at flertallet indstiller lovforslaget til vedtagelse; det ærede medlem fru Edel Saunte har imidlertid været så venlig at slå fast, at man godt var klar over, at retsforbundet ikke kunne stemme for dette lovforslag. Retsforbundet ønsker denne bemærkning i betænkningen forstået således, at vi affinder os med vedtagelsen af lovforslaget; det har vi ved regeringsdannelsen lovet at gøre, og det løfte vil vi selvfølgelig holde. Den betyder derimod ikke, at vi er enige med vore regeringspartnere i, at dette er et godt lovforslag, tværtimod, og ligefrem stemme for det behøver vi jo heldigvis heller ikke. Men vedtaget bliver det, og så er det vort håb, at flertallet i de forskellige kommunalbestyrelser ude i landet vil være klogere end flertallet herinde og undlade at benytte sig af retten til at lave mælkeordninger, og vi håber også, at man i Storkøbenhavns område vil administrere loven så liberalt, at ordningen kommer til at skade forbrugerne mindst muligt.

Petra Petersen: Jeg skal ikke ved denne anden behandling gøre mange bemærkninger. Jeg har jo i sin tid som mit partis repræsentant deltaget i mælkekommissionens arbejde, tiltrådt dens betænkning og det af den udarbejdede lovforslag. Nu har vi her i tinget flere gange behandlet dette lovforslag uden at få det gennemført, men det er vort håb, at det må lykkes denne gang.

Flertallets ændringsforslag, som udvalgets ordfører, det ærede medlem fru Edel Saunte, har redegjort for, kan vi tiltræde; de rækker jo ikke ved principperne i lovforslaget, men er af mere praktisk art. Deraf følger, at vi ikke kan stemme for mindretallets ændringsforslag, som jo går ud på at afskaffe mælkeordningerne. Såvel forbrugerne som producenterne må være interesserede i, at forskellen mellem producentpris og forbrugerpris bliver så lille som muligt, og det er bl. a. det, der tilstræbes gennem rationaliseringen af mælkehandelen.

Må jeg, da jeg nu står her, benytte lejligheden til at stille den højtærede handels-

minister et spørgsmål, som jeg allerede tidligere har rejst her i salen: er tiden nu ikke inde til, at forbrugerne bør kunne købe mælken uforfalsket? Dette må dog være såvel i forbrugernes som producenteres interesse. Forudsætningen for at nedsætte fedtprocenten i konsummælken er jo for længst faldet bort; dengang man nedsatte den, var motiveringen den, at der skulle produceres det mest mulige smør til eksport. I dag har vi den modsatte situation: man fører en kampagne for at øge hjemmeforbruget for derved at aflaste eksporten. Man ser da også i pressen, at det spørgsmål rejses, ikke alene fra forbrugernes side, men også fra producenteres, om man ikke nu kunne ophæve denne kunstige begrænsning. Jeg vil gerne spørge den højtærede handelsminister, om han ikke mener, at tiden nu er inde dertil.

Handelsministeren (Philip): Til min store forbavselse er jeg kommet i den situation, at jeg i denne sag i visse henseender er enig med det ærede medlem hr. Anker Lau. Jeg mener ligesom det ærede medlem, at vi vist nu er ved at komme ud over det tidspunkt, hvor der skal argumenteres, og frem til den dag, da beslutningen skal tages. Derfor finder jeg, at man ved denne anden behandling kan fatte sig i korthed.

Der er dog et par enkelte spørgsmål, som jeg gerne vil komme lidt nærmere ind på, f. eks. det spørgsmål, det ærede medlem hr. Anker Lau på ny har rejst, om der foreligger noget bevis for, at mælkeordningen har bevirket lavere priser. Nej, det er jo et område, hvor der ifølge sagens natur ikke kan føres bevis; man kan aldrig vide, hvordan forholdene ville have været, hvis verden havde været anderledes indrettet, end den nu engang er. Men vi må vel have lov at sige, at de tal, der foreligger, ligger så nær op ad et bevis, som man næsten kan forlange det på et sådant område. Det er dog ganske påfaldende, når man ser på den statistik, der foreligger, at konstatere de ændringer, der har fundet sted i prisdannelsen på dette område i den tid, de forskellige mælkeordninger har fungeret, og det er dog vel heller ikke tilfældigt, at så lang en række af de større kommuner ganske frivilligt har valgt at få sådanne ordninger gennemført.

Så må jeg vel også have lov at fremhæve,

[Handelsministeren.]

at et monopol er nok noget, som man må se på med største skepsis; men et monopol af denne art, der er gennemkontrolleret fra det offentlige side, og et monopol, der som dette har til formål at skaffe billige priser frem — det står jo udtrykkelig i lovforslaget, som det nu er formuleret, at det har til hensigt at skaffe billige varer frem og altså skal gennemføres og administreres ud fra denne synsvinkel — et sådant monopol kan jo meget vel tænkes at føre til lavere priser, selv om man i al almindelighed må regne med, at dette nås bedst gennem den frie konkurrence.

Der er endnu et punkt, hvor jeg for så vidt er enig med det ærede medlem hr. Anker Lau, nemlig i, at de grænser, der trækkes for distrikterne, kan skabe irritation. Men også her vil jeg henlede opmærksomheden på, at ifølge lovforslagets formulering er det afgørende dette, at man skal vælge den fremgangsmåde, som giver mulighed for at nå frem til de billigst mulige priser, og dette må også være afgørende for den distriktsinddeling, der skal være fremtidens.

Det ærede medlem hr. Anker Lau øjnedes mulighed for, at tredje behandling af dette lovforslag kunne komme til at finde sted på 100 års dagen for næringslovens ikrafttræden. Det vil jeg nu næppe tro bliver tilfældet, det kan vi jo ikke vide i dag. Som lovforslaget nu er formuleret, skulle loven træde i kraft på denne dato, men jeg vil henstille, at udvalget under den udvalgsbehandling, jeg forstår skal finde sted mellem anden og tredje behandling, om ikke just af hensyn til at undgå sammenfaldet med næringslovens 100 års dag, så af praktiske grunde går med til at ændre denne dato, således at lovens ikrafttræden kommer til at finde sted senere. Der skal føres en lang række forhandlinger mellem ministeriet og forskellige organisationer; disse forhandlinger må tage nogen tid, og jeg vil derfor henstille til udvalget at overveje at stille forslag om en ændring på dette punkt.

Udvalgets ordfører (Edel Sawnte): Også jeg vil knytte nogle bemærkninger til spørgsmålet om dokumentationen i prisspørgsmålet. Det er selvfølgelig rigtigt, at intet menneske kan vide noget om, hvordan mælkeprisen ville have artet sig, hvis om-

stændighederne havde været helt anderledes; men én ting synes jeg vi kan se på, som giver et klart billede, nemlig spørgsmålet om den spændvidde, der er mellem producent- og forbrugerprisen — det er reelt. Vi ved helt sikkert, at spændvidden, hvis vi tager mælk og fløde sammen, i 1940 var 114 pct., medens den, da vi afgav kommissionsbetænkningen og havde afsluttet de undersøgelser, der gik forud for denne, var 64, altså en nedgang i procenten på 50. Vi har videre den anden spændvidde, som vi har set på, spændvidden specielt for sødmælk; dér ligger det ligeledes klart. Hvis vi sætter spændvidden i 1940 til 100, var spændvidden, da vi sluttede, 51, altså en nedgang på 49. Det er ting, som med hensyn til prisen er reelle og til at tage og føle på.

Med hensyn til det ærede medlem fru Gudrun Bjørners bemærkninger om mælkeprisen forhold til smørprisen må jeg gøre det ærede medlem opmærksom på, at mælkeprisen naturligvis ikke kan fastsættes alene i forhold til smørprisen og fedtindholdet i smørret, fordi smørrets afsætningsmuligheder dér spiller ind. Mælkeprisen fastsættes ud fra tre hensyn, nemlig smørrets pris, osteprisen og opfodringsværdien, og disse tre faktorer er tilsammen afgørende. Derfor vil det ærede medlem ikke kunne kræve, at kurverne for mælkepris og smørpris skal følge hinanden, for hvis osteprisen på verdensmarkedet er bedre, så vil dette spille ind med hensyn til mælkeprisen. Derfor vil det ikke være muligt for det ærede medlem at sige noget som helst om, at en nedgang i smørprisen skal medføre en ganske tilsvarende nedgang i mælkeprisen, det vil den absolut ikke komme til, det skal den heller ikke, og det vil ikke være rimeligt, eftersom mælkens værdi afhænger af andet end dens mulighed for at blive omarbejdet til smør.

I anledning af det ærede medlem hr. Anker Laus bemærkninger om, at mælkeordningen har voldt mere og mere irritation rundt omkring, og at folk er blevet mere og mere kede af den, vil jeg gerne sige, at så er det ejendommeligt, at den ene kommune efter den anden slutter sig til mælkeordningen. På trods af, at vi nu i årevis har diskuteret spørgsmålet, om der skulle være en mælkeordning, eller der ikke skulle være en mælkeordning, er der stadig tilgang

[Edel Saunte.]

af byer, der ønsker en mælkeordning, og vi er dog i den situation, at vi nu har 47 byer med godt og vel 1 million indbyggere, der har en mælkeordning, bortset fra København og omegn, som er fast med i loven og ikke selv kan vælge, om man vil have en mælkeordning. Vi har endvidere 23 byer, som ikke har brug for en mælkeordning, fordi de ganske simpelt kun har et eller to mejerier og derfor ikke har det nødig; men vi har kun 13 byer, som ikke ønsker nogen rationaliseringsordning eller mælkeordning, hvilket skyldes, at disse 13 byer har ganske specielle løsninger på deres mælkeproblem. Yderligere ligger det helt klart, at disse 13 byer har højere mælkepris, og de hører dog til de mindste byer og er sådan beliggende, at de har nem tilførsel af mælk og ikke har de transportomkostninger, som en række byer har, der er med i en mælkeordning.

Jeg synes derfor, vi må kunne fastslå, at denne ordning, således som den praktiseres og vil blive praktiseret, betyder en prisfordel for forbrugerne, skaffer sundere og bedre mælk og ikke vækker nogen som helst irritation undtagen hos enkelte, ganske få, mennesker, som personligt er handelsmæssigt interesseret, og så hos mennesker som det ærede medlem hr. Anker Lau, for hvem det er et princip, eller som — således som det ærede medlem fru Kirsten Gloerfelt-Tarp sagde — svæver højt oppe i luften og ikke har benene nede på jorden. Hans stillingtagen er ikke et udtryk for, hvordan forbrugerne bedst bliver hjulpet.

Anker Lau: Jeg havde egentlig ikke tænkt mig, at sagen skulle diskuteres videre i dag; jeg troede, vi havde gjort det tilstrækkelig ofte. Men jeg forstod at senere talere, at der stadig er noget at snakke om, og jeg må i hvert fald have lov at fremsætte nogle enkelte bemærkninger i anledning af det, der er blevet fremført.

Det ærede medlem fru Edel Saunte lagde jo afgørende vægt på prisen og al den

statistik, vi har siddet og rodet med i udvalget i lange tider, og som jeg ikke giver så forfærdelig meget for, idet bedømmelsen afhænger fuldstændig af, hvad man sammenligner med, og hvilke tidspunkter man vælger. Al denne statistik har jeg som sagt ikke så forfærdelig megen respekt for, men jeg må føje til, at for mig har prisspørgsmålet aldrig været det afgørende. Prisen kan godt være forkert, selv om den er fastsat på den nuværende måde, men det er et helt andet spørgsmål, som det ikke tjener noget formål mere at diskutere her.

Det ærede medlem fru Kirsten Gloerfelt-Tarp var inde på, at jeg — trods min ret betydelige vægt — svævede i luften og overhovedet ikke havde forbindelse med jorden og praktiske forhold. Jeg tror, det er meget farligt for visse partier her i salen, at man i den grad undervurderer princippernes betydning, at man går på akkord med alt muligt, bare der er en øre at tjene ved det. Man skal vær forsigtig med at gå på akkord med principper, som har betydning for hele befolkningens daglige liv, og det er jo det, der er tilfældet her. Man får det fremstillet, som om sådanne principper ikke betød noget, som om det var noget upolitisk, der foregik her. Jeg kan ikke tænke mig, at det ærede medlem fru Kirsten Gloerfelt-Tarp er så naiv, at hun virkelig tror, at der ikke er politik i en sag som denne. Hvis det er tilfældet, er det beklageligt. Men jeg må naturligvis indrømme, at det radikale parti aldrig gennem årene har lagt så stor vægt på visse principper, men har løst alle problemer ud fra det såkaldt hensigtsmæssige — jeg tror, noget sådant engang er sagt af en fremtrædende radikal politiker.

Hvad angår grundloven og almenvellet, så glemte jeg ikke almenvellet; jeg sagde netop i dag: dette kan ikke have noget med almenvellet at gøre. Hvorfor har mælkehandel mere med almenvellet at gøre end handel med et hvilket som helst andet levnedsmiddel? I et land med en sociallovgivning, og hvor der er prisregulering,

[Anker Lau.]

kan et spørgsmål som dette ingen forbindelse have med almenvellet.

Det ærede medlem fru Kirsten Gloerfelt-Tarp sagde, at jeg ville tvinge kommunerne til at ophæve noget, de frivilligt havde indført. For mig er dette ikke et spørgsmål om kommunerne, men om borgerne i kommunerne, om de må have ret til at drive et erhverv. Det er det, der er det afgørende. En kommune er et offentligt organ til varetagelse af borgernes interesser. Så mente det ærede medlem, at vi havde fået tilvejebragt et organisationsmonopol gennem de forhandlinger, der er ført i kommissionen. Men lad os se bort fra det i dag.

En ting forbavsede mig imidlertid, og det var, at det ærede medlem frk. Gudrun Bjørner fra retsforbundet i dag skulle angribe mig for mit standpunkt til mælkeordningen, efter at retsforbundet i protokollen har forpligtet sig til at lade denne sag passere. Det forekommer mig at være så groft, at jeg i alt fald må have lov at påtale det ved denne lejlighed. Det ærede medlem bebrejdede mig, at jeg ikke havde bragt spørgsmålet om forholdet mellem smørpris og mælkepris frem i udvalget. Så kunne jo det ærede medlem selv have gjort det, men hun var tavs i udvalget. Jeg må tilstå, jeg synes det ville have været mere tiltalende, om hun havde sagt: jeg kan slet ikke være enig i det, det sker her, men mit parti har forpligtet sig, af politiske grunde og af andre årsager, til at lade denne sag passere. Så havde vi vidst besked. Dette forsøg på bortforklaring og denne kommen med småfinter til os andre er ikke helt tiltalende.

Det glæder mig, at handelsministeren og jeg var enige på visse punkter, selv om det ikke var på de helt afgørende. Det glædede mig, at ministeren erkendte, at der ikke kunne føres bevis for, at der var sket noget betydeligt med hensyn til priserne. Der står nok i loven, at hensigten er at skaffe billig mælk, men det kan man ikke gøre ved lovgivning, det kan kun ske ved konkurrence i det levende liv. Der kommer ingen billig mælk på markedet, blot fordi ministeren skriver, at det er lovens formål.

Jeg synes, det er ganske morsomt, at lovens ikrafttrædelsesdato var fastsat sådan, at den faldt sammen med 100 års datoen for

næringslovens ikrafttræden den 1. april. Det var nu godt, at man fik reddet loven fra at træde i kraft netop på den dato.

Poul Claussen: Den højtærede minister sagde i sit svar til os, at naturligvis kunne man ikke bevise, at den ordning, vi har levet under i 17-18 år, har givet lavere priser, men man kunne dog gennem disse opgørelser næsten bevise det. Ja men „nær ved og næsten slår ingen mand af hesten“. Jeg tvivler også på, at det i virkeligheden er rigtigt.

Det ærede medlem fru Edel Saunte talte om, at spændvidden mellem leverandørens pris og forbrugersens pris i hvert fald var blevet væsentlig mindre. Det er der overhovedet ingen tvivl om, men det er da i hvert fald ikke noget bevis for, at den ikke kunne være blevet endnu mindre under fri konkurrence.

Den højtærede minister mente, at når loven kommer, ville man kunne foretage sådanne distriktsinddelinger, at de kunne finde et rigtigt leje. Jeg tror, at den højtærede minister undervurderer de muligheder, der foreligger i så henseende. Når man tænker på den storkøbenhavnske distriktsinddeling, der er fremgået som resultat af nedlæggelsen af en hel række mejerier, både engrosmejerier og detailmejerier, og ved, at man har tilsagt de tilbageblevne mejerier visse konstante andele af det samlede mælkesalg, tror jeg, man må indrømme, at det indtil dato i hvert fald har vist sig temmelig umuligt at ændre den kvota, de enkelte mejerier har, og det tror jeg vil blive lige så vanskeligt i fremtiden. Jeg tvivler ikke om, at københavnske og frederiksbergske mejerier stadig vil få distrikter helt ud til Furesøen, og at deres vogne vil komme til at køre forbi en række mejerier, der har deres ganske naturlige opland dér. En sådan ordning, truffet på basis af økonomiske dispositioner af det omfang, tror jeg ikke ministeren har ret i vil kunne ændres til det bedre. Hvad jeg også har imod mælkeordningen, er, som jeg har præciseret en gang før i dag, at den vil gribe ind i velerhvervede rettigheder, bl. a. bagermestrenes. En anden ting er, at vi fra vor side gerne vil arbejde på, at hver ting skal have sin pris, og de puljeordninger, man har måttet indføre i det storkøbenhavnske område til udjævning af priserne i henhold til

[Poul Clausen.]

mængdesalget af fløde kontra mængdesalget af mælk, er så horrible, at alene det viser, at ordningen får følger, som er i høj grad uønskelige. Det er en kunstig måde at forhandle produkter af den art på, og det kan ikke nytte noget, man vil påstå, at det gør varerne billigere, end de bliver under frie handelsmæssige forhold.

Kirsten Gloerfelt-Tarp: Jeg er ikke utilfreds med, at det ærede medlem hr. Anker Lau i sit sidste indlæg erklærede, at han måtte erkende, at mælkeordningen var hensigtsmæssig.

Hermed sluttede forhandlingen.

Formanden: Da der kun er én tingsekretær til stede, må der konstitueres en sekretær. Jeg beder det ærede medlem hr. Lysholt Hansen om midlertidigt at fungere som sekretær.

Ændringsforslag nr. 1 om en ny affattelse af lovforslagets tekst

forkastedes med 80 stemmer mod 49; 10 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

§§ 1 og 2, ændringsforslag nr. 2, § 3, således ændret, ændringsforslagene nr. 3 og 4, § 4, således ændret, ændringsforslag nr. 5, § 5, således ændret, §§ 6-9, ændringsforslagene nr. 6 og 7, § 10, således ændret, og §§ 11-15

vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Lovforslaget går nu til fornyet behandling i udvalget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Anden behandling af lov om ændring af lov om kommunale ejendomsskatter m. v.

(Første behandling findes i tidenden sp. 2963, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 475).

Der var stillet 2 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets paragraffer, ændringsforslagene og spørgsmålet om lovforslagets overgang til tredje behandling sættes til forhandling under ét.

Udvalgets ordfører (Ove Hansen): Som ordfører for udvalget skal jeg oplyse, at vi har holdt fem møder, modtaget en deputation fra Foreningen „Bymæssige Kommuner“, ligesom det ærede medlem hr. Sønderup har haft foretræde for udvalget. Udvalget har haft samråd med indenrigsministeren, hvorunder man har drøftet de særlige forhold, der gør sig gældende for Skjern kommunes vedkommende, idet denne kommune som bekendt fra 1. april i år bliver købstad.

Det har ikke været muligt under udvalgsforhandlingerne at opnå enighed om lovforslaget, idet venstres og det konservative folkepartis medlemmer af udvalget ikke har kunnet tiltræde ministerens forslag. Et flertal, socialdemokratiets, det radikale venstres og retsforbundets medlemmer af udvalget, indstiller derimod lovforslaget til vedtagelse.

Forslaget går som bekendt ud på, at der ydes et tilskud på 1,2 mill. kr. for hver promille, landbrugets forrentningsprocent er under 4,5, og det vil for 1958 betyde, at statens tilskud til amtskommunerne kommer til at andrage 27,6 mill. kr. Der er blevet foretaget en undersøgelse af, hvad denne forhøjelse af tilskuddet ville betyde for visse amter, dersom tilskuddet var blevet udbetalt i 1957. For Holbæk amts vedkommende f. eks. ville grundskyldpromillen for landbrugsejendomme gå ned fra 19,9 til 13,7 promille og for Ringkøbing amt fra 19,4 til 12,9 promille. Her er altså tale om en ret betydelig nedsættelse af promillerne.

Foruden en nedsættelse af grundskyldpromillen for landbrugsejendomme medfører lovforslaget også, at en fiksering af den amtskommunale ejendomsskyld finder sted for samtlige ejendomme i lighed med den fiksering, der har fundet sted for statens og bykommunernes vedkommende.